

УДК: 159.9+159.964

Ольга Павлівна Саннікова,
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної та диференціальної психології,
Тетяна Юрївна Ульянова,
аспірант кафедри загальної та диференціальної психології,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Фонтанська дорога, 4, м. Одеса, Україна

РЕЗУЛЬТАТИ АПРОБАЦІЇ МЕТОДИКИ «ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА СХИЛЬНОСТІ ДО КОНФЛІКТНОСТІ» (ДИДІКО)

У статті розкривається зміст феномена «конфліктність», визначається структурна модель конфліктності (схильності до конфліктності) в контексті континуально-ієрархічної структури особистості. Презентується розроблений комплекс психодіагностичних методик дослідження різних характеристик конфліктності: «Експрес-діагностика суб'єктивного ставлення до конфлікту» (ЕДІСС), процедура «Експрес-діагностика показників конфліктності» (ЕДІКО), психодіагностична методика «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності» (ДИДІКО). Надаються результати апробації оригінальної методики «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності» (самооцінний та експертний варіанти), котра діагностує показники конфліктності якісного рівня її структури. Викладено результати факторного аналізу індикаторів, що підтвердило теоретичний конструкт методики. Наведено результати перевірки означеної методики на діагностичну цінність (за вимогами психометрики), що виявило достатню ступінь її надійності та валідності. Встановлено, що презентований комплекс методик і процедур дослідження може застосовуватися не тільки у наукових, а й у практичних цілях для пошуку індивідуальної міри вираження конфліктності.

Ключові слова: конфліктність, якісні показники конфліктності, факторна структура, надійність, валідність.

Постановка проблеми. У статті викладаються результати апробації оригінальної методики «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності» (ДИДІКО), що діагностує якісні особливості конфліктності [1].

Аналіз наукової літератури показує, що в психології конфлікту немає однозначного визначення поняття «конфліктність», що ускладнює використання цього терміна, його теоретичне і емпіричне вивчення. Крім того, конфліктність найчастіше розглядається як якась негативна якість, наявність котрої визначає схильність особистості до деструктивних конфліктів [9].

Наразі зберігається стійкий і постійно зростаючий інтерес до вивчення різних аспектів і форм конфліктності в психології. Дослідження конфліктності особистості протікає в міждисциплінарному науковому просторі, про що свідчить інтерес до цього феномена з боку філософії, соціології, культурології, історії, педагогіки, психології та психотерапії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У більшості робіт [4, 6, 7, 8, 17] конфліктність розуміється як інтегральна властивість особистості, що відображає частоту її вступу до міжособистісних конфліктів; схильність особистості ініціювати конфлікти, ступінь готовності особистості до розвитку і завершення проблемних ситуацій соціальної взаємодії шляхом конфліктів; властивість особистості, що детермінує зародження, динаміку і кінцевий результат розвитку міжособистісного конфлікту. При високій конфліктнос-

ті особистість стає постійним ініціатором напружених стосунків з оточуючими незалежно від того, чи передують цьому проблемні ситуації.

У вивченні цієї проблеми залишається багато невирішених питань, як теоретичних, так і практичних, що суттєво обмежує можливості її вивчати та діагностувати. Наявність у сучасній психології нечисленних робіт з цієї проблематики не надає повного уявлення про схильність до конфліктності як стійкої властивості особистості, зокрема, її структури і структурних складових.

Отже, метою дослідження є розробка та апробація методики, котра діагностує показники, що презентують якісний рівень структури конфліктності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із завдань у дослідженні конфліктності (схильності до конфліктності) є пошук, опис і вивчення окремих її показників, які відносяться до структурних компонентів особистості.

Аналіз літератури показав необхідність оформлення компонентно-структурної моделі конфліктності (схильності до конфліктності). В якості теоретико-методологічної основи для вирішення цієї задачі нами обраний континуально-ієрархічний підхід до дослідження структури властивостей особистості О. П. Саннікової, що передбачає розробку й обґрунтування багаторівневої, багатоконпонентної структури з урахуванням основних характеристик цієї властивості особистості: стійкість, системність, інтегральність

тощо [12]. Автор пропонує багатовимірну модель структури особистості (у широкому сенсі цього поняття), де особистість розглядається як макросистема, що складається з різнорівневих, взаємоосязаних (увзаємнених) підсистем, які мають специфічні характеристики [12, 13, 15, 16].

Розглядаючи конфліктність як стійку властивість особистості (схильність до конфліктності), ми презентуємо її як багаторівневий цілісний феномен, який

включає рівні, що є відповідними континуально-ієрархічній структурі властивостей особистості [13, с. 403; 15, с. 16]. Ураховуючи вищезазначене, розглянемо конфліктність з позиції континуально-ієрархічного підходу до її структури. У табл. 1 надано базові метапараметри різнорівневих підсистем континуально-ієрархічної структури особистості, кожна з яких характеризується певним поєднанням відповідних специфічних компонентів.

Таблиця 1.

Континуально-ієрархічна структура конфліктності

№	Підсистеми (рівні)	Характеристики (показники) конфліктності як риси особистості
1	2	3
1	Формально-динамічний рівень	Компоненти, що відображають силу, динаміку, перебіг конфліктності: - потреба у конфліктності та її проявах; - ініціативність конфліктності; - широта конфліктності; - легкість, чутливість, виникнення конфліктності; - усталеність (стійкість) конфліктності; - виразність конфліктності та інтенсивність прояву конфліктності
2	Зона перетину. Підструктура якісних характеристик	Якісні показники конфліктності (компоненти психічної активності людини): - емоційний компонент; - когнітивний компонент; - поведінковий компонент
3	II. Змістово-особистісний рівень	Компоненти конфліктності особистості, що відображають її значимість для самої особистості: - потяг до конфліктності; - цінність конфліктності для особистості; - настанови особистості щодо конфліктності та її проявів; - мотивація конфліктності
4	Зона перетину. Підструктура досвіду	Компоненти свідомих проявів конфліктності особистості: - певних знань про конфліктність та її прояви; - власний досвід конфліктності; - використання умінь та навичок, набутих при проявах конфліктності; - особистісний контроль та регуляція власної конфліктної поведінки
5	III. Соціально-імперативний рівень	Компоненти, що відображають ступінь особистісного прояву конфліктності відповідно: - релігії - національної культури, традицій; - соціального середовища; - міжособистісного спілкування

Конфліктність як риса особистості певним чином, з різною інтенсивністю, забарвленням, різноманітним виявляється на всіх рівнях означеної континуально-ієрархічної структури. Найбільш яскраво ця риса особистості виявляється на формально-динамічному рівні, а «ядро» конфліктності більшою мірою зсувається до змістово-особистісного [15, с. 19].

Узагальнення відомостей про конфліктність як рису, як стійку властивість особистості (схильність до конфліктності) наводить на висновок, що вона характеризується певними переживаннями людини, думка-

ми і діями (поведінкою). Здобутки теоретичного аналізу визначили необхідність розробки дослідницьких процедур, спрямованих на діагностику показників схильності особистості до конфліктності (до конфліктної поведінки). Саме тому нижче наводиться теоретичний конструкт методики «Диференційна діагностика схильності до конфліктності» ДИДІКО (варіант 1 і 2), котрі повинні відповідати певним теоретичним уявленням про цю властивість особистості і вирішувати практичні задачі з пошуку індивідуальних відмінностей в їх проявах.

Таким чином, спираючись на інформацію про якісні метапараметри [13, с. 405], а також на аналіз літератури з проблеми конфлікту, серед якісних компонентів схильності конфліктності можна виділити:

- *емоційні* характеристики – афективні реакції, що можуть спричинити конфлікт і виникають у процесі прояву конфліктності; насиченість, сила емоційних переживань, що характеризують конфліктність; ступінь яскравості емоційної палітри тощо (гнів, страх різного ступеня та етіології, образливість, запальність, агресивність, підозрілість, роздратування, сором, обурення, азартність, досада, презирство, ворожість, озлобленість, занепокоєння, хвилювання, тривожність, перебудження);

- *когнітивні* характеристики – різноманітність думок, уявлень, що характеризують конфліктність (наявність у особистості ворожих думок, що супроводжують конфлікт, сварку або суперечку. Обтяжливість думок про програв у суперечці; думки про іншого, що він неправий, довготривалість образливих думок, бажання помститися тощо);

- *конативні, або поведінкові* характеристики, що можуть проявлятися зовні, спостерігатися, наявність конфліктних дій, прояви конфліктності в емоціях, експресії, у виразних рухах, міміці, жестах, поведінці (схильність особистості до дій, що виявляються в словах, які зачіпають, в образливих, погрозах, експресивних ворожих реакціях, неналежних діях стосовно іншої людини, відкрите висловлювання невдоволення та легке висування критики на адресу опонента, прагнення завжди і словом, і справою довести свою правоту тощо);

- *контрольно-регулятивні*, що характеризують не результат, *не зміст, а наявність активності особистості*, котра спрямована на самоконтроль і регуляцію власних переживань, думок, дій або вчинків, що супроводжують конфліктність (здатність контролювати свої реакції, максимальний рівень володіння власними емоціями і думками, котрі супроводжують конфліктність і її зовнішні прояви).

Крім того, серед показників ми виділяємо *психофізіологічні* характеристики (наявність психофізіологічних змін, що супроводжують конфліктні переживання, думки та поведінку особистості: почастішання серцевих скорочень, пульсу, підвищення артеріального тиску, перехоплення духу, нестабільний ритм та збої дихання, озноб або відчуття жару, вологі долоні, відчуття стискання у грудях та грудки в горлі, болі в шлунку, відчуття фізичної напруженості, тіло «важке» і «натягнуте, як струна», фізичне відчуження неспокою, тремор рук та ніг тощо).

Кожний з параметрів є біполярним континуумом, на полюсах якого розташовуються мінімально низькі та максимально високі значення показників. Значення кожного з параметрів, домінування того або іншого компонента (психофізіологічного, емоційного, когні-

тивного, поведінкового, регулятивного) в індивідуальній структурі схильності до конфліктності, відображає її якісну своєрідність і виявляється в особливостях вибору індивідуальних стратегій і способів поведінки особистості в різних ситуаціях.

Обчислення індивідуальних оцінок за кожним із показників (компонентів) полягає в підсумовуванні набраних балів за кожним з індикаторів. Максимально висока оцінка за кожним показником складає 40 балів, мінімальна – 0 балів. Середня сума балів за всіма шкалами, окрім Контрольно-регулятивного компонента, утворює загальний показник конфліктності (КЗП) – композитну оцінку схильності до конфліктності:

$$\text{КЗП} = (\text{КПф} + \text{КЕм} + \text{ККо} + \text{КПо}) : 4$$

Методика «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності» (ДИДІКО) створювалася за традиційними етапами [14]. Стимульний матеріал остаточного варіанту оригінальної «Диференціальної діагностики схильності до конфліктності» (ДИДІКО варіант 1 і 2) містить 50 питань (по 10 питань на кожен показник). Структура методики включає: письмову інструкцію; перелік питань; розроблений бланк, на котрому передбачено чотири варіанти відповідей на кожне питання; «ключі» для обробки отриманих даних.

Вибірку стандартизації оригінального тест-опитувальника якісних показників конфліктності склали студенти старших курсів різних факультетів Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського і слухачі, котрі отримують післядипломну освіту за спеціальністю «Психологія» на базі цього університету. Загальна кількість обстежених – 204 особи.

Для того, щоб перевірити сформульовану нами гіпотезу щодо складу схильності до конфліктності і відповідно до теоретичного конструкту методики, була проведена факторизація матриці кореляцій. Процедура обробки даних здійснювалася за допомогою комп'ютерної програми SPSS v13.00 for Windows [2, 10, 11]. Конкретно був використаний один із поширених методів мультифакторного аналізу – центроїдний метод із наступним обертанням, ротацією (Principal Component Analysis and Rotation Method) отриманих факторів. Нами була випробувана чотириох-, п'яти- та шестифакторна моделі. Слід зазначити, що найбільшою мірою критеріям оцінки факторної моделі відповідає п'ятифакторна модель, презентована у табл. 1.

Усі фактори обраної моделі відносно пропорційні, більшість показників рівномірно розподілилися, тобто увійшли до одного фактору з достатньою факторною вагою. Отже, результати факторного аналізу індикаторів остаточного варіанту методики підтверджують її теоретичний конструкт.

Таблиця 1.

Групування індикаторів конфліктності за факторами

Групування індикаторів конфліктності									
Фактор 1		Фактор 2		Фактор 3		Фактор 4		Фактор 5	
Інди-катор	Факт. Вага	Інди-катор	Факт. Вага	Інди-катор	Факт. Вага	Інди-катор	Факт. Вага	Інди-катор	Факт. Вага
КПф 4	781	КЕМ 11	680	ККо 24	651	КПо 30	570	ККР 50	- 470
КПф 8	747	КЕМ 20	602	ККо 23	535	КПо 26	561	ККР 46	461
КПф 5	682	КЕМ 12	578	ККо 30	415	КПо 27	538	ККР 49	399
КПф 2	678	КЕМ 14	563	ККо 25	411	КПо 25	483	ККР 45	383
КПф 9	657	КЕМ 16	519	ККо 27	390	КПо 24	452	ККР 41	370
КПф 7	636	КЕМ 17	493	ККо 26	383	КПо 29	399	ККР 47	338
КПф 10	523	КЕМ 15	470	ККо 21	344	КПо 22	363	ККР 43	311
КПф 3	448	КЕМ 13	469	ККо 22	331	ККо 21	360	ККР 48	- 353
КПф 1	368	КЕМ 18	377	ККо 28	- 326	ККо 23	323	ККР 42	- 365
КПф 6	-591	КЕМ 19	354	ККо 29	- 413	ККо 28	-453	ККР 44	-412

Примітка: Тут і нижче: 1) позначення $x_I - x_{II}$ указує на значення кореляції між результатами першого і повторного тестування. 2) нулі і коми опущені. 4. * - $\rho < 0,05$; ** - $\rho < 0,01$; 3) скорочення: КПф – психофізіологічний показник конфліктності, КЕМ – емоційний показник конфліктності, ККо – когнітивний показник конфліктності, КПо – поведінковий показник конфліктності, ККР – контрольно-регулятивний показник конфліктності.

У табл. 2 надано результати апробації оригінальної методики «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності», котра діагностує показники конфліктності якісного рівня її структури.

У якості паралельних форм ми використовували опитувальник С. П. Ільїна та П. А. Ковальова «Діагностика особистісної агресивності та конфліктності» [18, с. 150]. Цей опитувальник призначений для оцінки відповідних рис особистості і поведінкових установок. Тест складається з 80 питань, має 11 шкал: за-

пальність, наполегливість, образливість, непоступливість, компромісність, мстивість, нетерпимість до думки інших, підозрілість; позитивну агресивність, негативну агресивність, **конфліктність**. Саме остання шкала була співставлена з показниками нашої методики. Крім того, у якості паралельних тестів було застосовано оригінальну методику «Експрес-діагностика суб'єктивного ставлення до конфлікту» (ЕДІСС) та процедуру «Експрес-діагностика показників конфліктності» (ЕДІКО).

Таблиця 2.

Значення коефіцієнтів кореляції, одержаних під час перевірки на надійність і валідність методики

Шкали тесту	Способи перевірки на надійність і валідність тест-опитувальника			
	Тест-ретест-надійність ($x_I - x_{II}$)	Надійність паралельних форм (n=204)		
		Методика «Діагностика особистісної агресивності та конфліктності»	ЕДІСС	ЕДІКО
КПф	500**	430**	520**	329**
КЕМ	484**	459**	472**	334**
ККо	401**	321**	401**	345**
КПо	413**	313**	313**	295**
ККР	328**	405**	358**	317**

Отже, наведено результати перевірки означеної методики на діагностичну цінність (за вимогами психометрики), що виявило достатню ступінь її надійності та валідності.

Висновки і перспективи подальших досліджень:

1. На основі аналізу літератури конфліктність визначено як властивість особистості, що відображає частоту її вступу до міжособистісних конфліктів; ступінь готовності особистості до розвитку і завершення проблемних ситуацій соціальної взаємодії шляхом конфліктів; властивість особистості, що детермінує

зародження, динаміку і кінцевий результат розвитку міжособистісного конфлікту. Теоретико-методологічний аналіз літератури дозволив визначити зміст поняття конфліктності в контексті континуально-ієрархічної структури особистості.

2. Якісний рівень конфліктності презентований психофізіологічним показником, емоційним, когнітивним, конативним (поведінковим) та контрольно-регулятивним показниками конфліктності.

3. Розроблено такий комплекс психодіагностичних процедур: «Експрес-діагностика суб'єктивного

ставлення до конфлікту» (ЕДІСС), процедура «Експрес-діагностика показників конфліктності» (ЕДІКО), психодіагностична методика «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності» (ДИДІКО самооцінний та експертний варіант). Цей комплекс методик може застосовуватися не тільки у наукових, а й у практичних цілях для пошуку індивідуальної міри вираженості конфліктності.

ЛІТЕРАТУРА

1. А.с. Психодіагностика конфліктності: Процедура «Експрес-діагностика показників конфліктності (ЕДІКО)»; Методика «Експрес-діагностика суб'єктивного ставлення до конфлікту» (ЕДІСС); Методика «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності (ДИДІКО 1 – самооцінний варіант; ДИДІКО 2 – експертний варіант)» / Ольга Павлівна Саннікова, Тетяна Юрїївна Ульянова. – Заявка № 64586 від 14.12.2015; реєстрац. № 64061 від 12.02.2016. – 69 с.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси, С. Урбина. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
3. Анцупов А. Я. Конфликтология : учебник для вузов. 3-е изд. / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. - СПб: Питер, 2007. - 496 с. .
4. Богданов Е. Н. Психология личности в конфликте / Е. Н. Богданов, В. Г. Зазыкин. – СПб.: Питер, 2004. – 224 с.
5. Гришина Н. В. Психология конфликта / Н. В. Гришина. – СПб.: Питер, 2006. – 464 с.
6. Кашапов М. М. Психологическая структура конфликтности студентов с разным социометрическим статусом / М. М. Кашапов, Н. И. Добина // Вестник Ярославского государственного университета им. П. Г. Демидова. Серия: Гуманитарные науки, 2011. – № 1. – С. 98-103.
7. Коваленко Б. В. Психология конфликта. Учебное пособие. / Б. В. Коваленко. – М.: МОСУ, 2000. – 226 с.
8. Колесов Д. В. Общественная роль деления и проблема конфликтов / Д. В. Колесов // Мир психологии. 2005. №2. С.35 – 46
9. Леонов Н. И. Индивидуальный стиль поведения в конфликтной ситуации: автореф. дисс. канд. психол. наук, 19.00.05 / Н. И. Леонов. – Пермь, 1996. – 25 с.
10. Наследов А. Д. SPSS компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках / А. Д. Наследов. – СПб.: Питер, 2005. – 416 с.

REFERENCES

1. Sannikova, O. P., Ulianova, T. Y. *Psychodiagnostyka konfliktnosti: Protsedura «Ekspres-diahnostyka pokaznykiv konfliktnosti (EDIKO)»; Metodyka «Ekspres-diahnostyka subiektivnoho stavlennia do konfliktu» (EDISS); Metodyka «Dyferentsialna diahnostyka skhylnosti do konfliktnosti (DYDIKO 1 – samoosynnyi variant; DYDIKO 2 – ekspertnyi variant)» [Psychodiagnostic of*

4. Результаты факторного анализа индикаторов подтвердили теоретичний конструкт методики, перевірка методики «Диференціальна діагностика схильності до конфліктності» (ДИДІКО) на надійність та валідність за допомогою методів паралельного і повторного тестів показала достатню ступінь її надійності та валідності.

11. Наследов А. Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных: учеб. пособие / А. Д. Наследов. – 3-е изд., стереотип. – СПб.: Речь, 2007. – 392 с.
12. Саннікова О. П. Емоціональність в структурі особистості / О. П. Саннікова. Одеса: Хорс, 1995. - 334 с.
13. Саннікова О. П. Метахарактеристики індивідуальності / О. П. Саннікова // Матеріали ІІ Всеукраїнського конгресу, присвячено 110 річниці від дня народження Г. С. Костюка (19-20 квітня 2010 року). – Т. І. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – С. 403-407.
14. Саннікова О.П. Сценічні бар'єри: диференціально-психологічний підхід / О.П. Саннікова, А.О. Саннікова. [Монографія]. – Одеса: ВМВ, 214. – 238 с.
15. Саннікова О. П. Багатовимірна концепція особистості / О. П. Саннікова // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України та Державного вищого навчального закладу “Запорізький національний університет” / За ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич – Запоріжжя: ЗНУ, 2013. – № 1(3). – С. 16-21.
16. Sannikova O. P. Continuity principle in the structure of personality characteristics / O. P. Sannikova // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(21). – Issue: 43, 2015. – Budapest. 2015. – P. 62-66.
17. Свириденко И. Н. Конфликтность личности с разными уровнями зрелости: автореф. дис. ... канд. психол. наук / И. Н. Свириденко. – Екатеринбург. – 2007. – 23 с.
18. Фетискин Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В.В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М.: Изд-во Инст-та Психотерапии, 2002. – 339 с.

proneness to conflicts: Procedure “Express-diagnostics of indices of proneness to conflicts”, Method “Express-diagnostics of subjective attitude towards conflicts” and “Differentiated diagnostics of proneness to conflicts (DYDIKO 1 – self-assessment variant, DUDIKO 2 – expert variant)”]. Zaiavka # 64586 vid 14.12.2015 – Copyright application: December, 14, 2015; reiestrats. # 64061

vid 12.02.2016 – Registration number # 64061, February, 12, 2016. – 69 s.

2. Anastazi, A., Urbina, S. (2001). *Psikhologicheskoe testirovanie [Psychological testing]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

3. Antsupov, A. Ya., Shipilov, A. I. (2007). *Konfliktologiya : uchebnik dlya vuzov [Conflict studies: textbook for university students]*. 3rd ed. rev. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

4. Bogdanov, E. N., Zazykin, B. G. (2004). *Psikhologiya lichnosti v konflikte [Personal psychology in a conflict situation]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

5. Grishina, N. V. (2006). *Psikhologiya konflikta [Psychology of conflict]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

6. Kashapov, M. M., Dobina N. I. (2011). *Psikhologicheskaya struktura konfliktnosti studentov s raznym sotsiometricheskim statusom [Psychological structure of proneness to conflicts of students with different social status]*. *Vestnik Yaroslavl'skogo gosudarstvennogo universiteta im. P. G. Demidova – Bulletin of Yaroslavl state university named after P. G. Demidov, 1*, 98-103 [in Russian].

7. Kovalenko, B. V. (2000). *Psikhologiya konflikta. Uchebnoe posobie [Psychology of conflict. Textbook]*. Moscow: MOSU [in Russian].

8. Kolesov, D. V. (2005). *Obshchestvennaya rol deleniya i problema konfliktov [Social role of division and the problem of conflicts]*. *Mir psikhologii – World of psychology, 2*, 35-46 [in Russian].

9. Leonov, N. I. (1996). *Individualnyy stil povedeniya v konfliktnoy situatsii – Personal behaviour style in a conflict situation. Extended abstract of candidate's thesis*. Perm [in Russian].

10. Nasledov, A. D. (2005). *SPSS kompyuternyy analiz dannykh v psikhologii i sotsialnykh naukakh [SPSS computer data analysis in psychology and social sciences]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].

11. Nasledov, A. D. (2007). *Matematicheskie metody psikhologicheskogo issledovaniya. Analiz i interpretatsiya dannykh: ucheb. posobie [Mathematical methods of psy-*

chological research. Analysis and interpretation of data: textbook]. 3rd ed., rev. Saint Petersburg: Rech [in Russian].

12. Sannikova, O. P. (1995). *Emotsionalnost v strukture lichnosti [Emotionality in the structure of a personality]*. Odessa: Khors [in Russian].

13. Sannikova, O. P. (2010). *Metakharakterystyky indyvidualnosti / O. P. Sannikova // Materialy II Vseukrainskoho konhresu, prysviacheno 110 richnytsi vid dnia narodzhennia H. S. Kostiuka (19-20 kvitnia 2010 roku). – T. I. – K.: DP «Informatsiino-analytychne ahentstvo», – S. 403-407.*

14. Sannikova, O. P., Sannikova, A. O. (2014). *Stsenichni bariery: dyferentsialno-psykholohichnyi pidkhid [Stage barriers: differential and psychological approach: monograph]*. Odesa: VMV [in Ukrainian].

15. Sannikova, O. P. (2013). *Bahatovymirna kontseptsia osobystosti [Multidimensional concept of a personality]*. *Problemy suchasnoi psykholohii: zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy ta Derzhavnogo vyshchoho navchalnoho zakladu "Zaporizkyi natsionalnyi universytet" – Issues of modern psychology: collection of scientific works of G. S. Kostiuk Institute of Psychology, NAES of Ukraine, 1(3), 16-21.* Maksymenko, S. D., Shevchenko, N. F., Tkalych, M. H. Zaporizhzhia: ZNU [in Ukrainian].

16. Sannikova, O. P. (2015). *Continuity principle in the structure of personality characteristics. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(21), 43, 62-66.* Budapest [in Ukrainian].

17. Sviridenko, I. H. (2007). *Konfliktnost lichnosti s raznymi urovnyami zrelosti [Proneness to conflicts of a personality with different levels of maturity]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Ekaterinburg [in Russian].

18. Fetiskin, N. P., Kozlov, V. V., Manuylov, G. M. (2002). *Sotsialno-psikhologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malykh grupp [Psychosocial diagnostics of the development of a personality and small groups]*. Moscow: Izd-vo Inst-ta Psikhoterapii [in Russian].

Ольга Павловна Санникова,

*доктор психологических наук, профессор,
заведующая кафедрой общей и дифференциальной психологии,*

Татьяна Юрьевна Ульянова,

аспирант кафедры общей и дифференциальной психологии,

*Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина*

РЕЗУЛЬТАТЫ АПРОБАЦИИ МЕТОДИКИ «ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНАЯ ДИАГНОСТИКА СКЛОННОСТИ К КОНФЛИКТНОСТИ» (ДИДИКО)

В статье раскрывается содержание феномена «конфликтность», определяется структурная модель конфликтности (склонности к конфликтному поведению) в контексте континуально-иерархической структуры личности. Конфликтность рассматривается как свойство личности, отражающее частоту ее вступления в межличностные конфликты; **степень** готовности личности к развитию и завершению проблемных ситуаций социального взаимодействия путем конфликтов; свойство личности, которое детерминирует зарождение, динамику и конечный результат развития межличностного конфликта. Презентуется разработанный комплекс авторских

психодиагностических методик, предназначенных для изучения разных характеристик конфликтности: «Экспресс-диагностика субъективного отношения к конфликту» (ЭДИСО), процедура «Экспресс-диагностика показателей конфликтности» (ЭДИКО), психодиагностическая методика «Дифференциальная диагностика склонности к конфликтности» (ДИДИКО). Методика ДИДИКО направлена на диагностику качественных компонентов: психофизиологического, эмоционального, когнитивного, конативного (поведенческого) и контрольно-регулятивного показателей склонности личности к конфликтному поведению (к конфликтности). Представлены результаты апробации оригинальной методики «Дифференциальная диагностика склонности к конфликтности», которая исследует показатели конфликтности качественного уровня ее структуры. Изложены результаты факторного анализа индикаторов, что подтверждает теоретический конструкт методики. Приведены результаты проверки данной методики на диагностическую ценность (по требованиям психометрики), что обнаружило достаточную степень ее надежности и валидности. Установлено, что предложенный комплекс методик и процедур исследования может применяться не только в научных, но и в практических целях для поиска индивидуальной меры выраженности конфликтности.

Ключевые слова: конфликтность, качественные показатели конфликтности, факторная структура, надежность, валидность.

Olha Sannikova,
Doctor of Psychology, professor,
head of the Department of General and Differential Psychology,
Tetiana Ulianova,
post-graduate student, Department of General and Differential Psychology,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine

APPROBATION RESULTS OF THE TECHNIQUE “DIFFERENTIAL DIAGNOSTICS OF PRONENESS TO CONFLICT”

The article deals with the essence of the concept of “proneness to conflict”, as well as with the structure model of proneness to conflict in terms of the continual and hierarchical personality structure. Proneness to conflict is considered as a personal property, reflecting the frequency of getting into interpersonal conflicts; the level of person’s readiness for the developing and resolving problematic situations of social interaction by means of a conflict; personal quality, determining the outbreak, dynamics and the final result of an interpersonal conflict. The set psycho-diagnostic techniques (“Express-diagnostics of subjective attitude towards conflicts”, “Express-diagnostics of indices of conflicts” and “Differential diagnostics of proneness to conflict”) aimed at studying different conflict characteristics, developed by the authors, is presented. The technique “Differential diagnostics of proneness to conflict” is focused on the diagnostics of the following components: psycho-physiological, emotional, cognitive, conative (behavioural) as well as control and regulative indices of proneness to conflict. The results of the approbation of the above mentioned technique and the factor analysis of indicators have been presented. The given technique has been tested for diagnostic value. Its validity has been proved. Besides, it has been found that the suggested set of methods and techniques can be used not only for scientific, but also practical goals helping to find the personal level of manifestation of proneness to conflict.

Keywords: proneness to conflict, qualitative indicators of proneness to conflict, factor structure, validity.

Подано до редакції 15.02.2016